

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2021-22

Dyddiad cyhoeddi: Ionawr 2023

Cyfeirnod y ddogfen: 3338A2023

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Côt Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Côt adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partiön perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru, Archwilio Cymru a, lle y bo'n berthnasol, yr archwilydd sy'n gweithredu ar ran yr Archwilydd Cyffredinol yn drydydd partiön perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Rydym yn bwriadu cyhoeddi adroddiad archwilio diamed ar eich Cyfrifon. Mae rhai materion y mae angen rhoi gwybod ichi amdanynt cyn eu cymeradwyo.

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon

Cyflwyniad	4
Asedau Isadeiladwaith	4
Barn archwilio arfaethedig	5
Materion arwyddocaol sy'n codi o'r archwiliad	5
Argymhellion	6
Atodiadau	
Atodiad 1 – Llythyr Sylwadau Terfynol	8
Atodiad 2 – Adroddiad Archwilio Arfaethedig	11
Atodiad 3 – Crynodeb o Gywiriadau a Wnaed	15
Atodiad 4 – Argymhellion	19

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon

Cyflwyniad

- 1 Rydym yn crynhoi prif ganfyddiadau ein harchwiliad o'ch cyfrifon ar gyfer 2021-22 yn yr adroddiad hwn.
- 2 Rydym eisoes wedi trafod y materion hyn gyda'r Pennaeth a'i dîm.
- 3 Nid yw archwilwyr byth yn gallu rhoi sicrwydd cyflawn bod cyfrifon wedi'u datgan yn gywir. Yn lle hynny, rydym yn gweithio i lefel o 'berthnasedd'. Pennir y lefel hon o berthnasedd i geisio adnabod a chywiro camddatganiadau a allai beri fel arall i'r sawl sy'n defnyddio'r cyfrifon gael ei gamarwain.
- 4 Pennir lefel perthnasedd o £5.072 miliwn ar gyfer archwiliad eleni.
- 5 Ceir rhai meysydd o fewn y cyfrifon a allai fod yn bwysicach i'r darllenwyr ac rydym wedi pennu lefel perthnasedd is ar gyfer y rhain, fel a ganlyn:
 - Cydnabyddiaeth ariannol uwch swyddogion £1,000
 - Trafodion Partïon Cysylltiedig (ar gyfer unigolion) £10,000
- 6 Rydym bellach wedi cwblhau archwiliad eleni yn sylweddol, yn amodol ar adolygiad terfynol o'r newidiadau a wnaed i'r cyfrifon. Os bydd unrhyw faterion yn codi yn yr adolygiad hwn, byddwn yn darparu diweddariad ar lafar yn y Pwyllgor.
- 7 Yn ein barn proffesiynol ni, rydym wedi cydymffurfio â'r safonau moesegol sy'n berthnasol i'n gwaith; rydym yn annibynnol ohonoch chi; ac nid yw ein gwrthrychedd wedi cael ei beryglu mewn unrhyw ffordd. Rydym wedi eich hysbysu'n flaenorol ynghylch bygythiad posibl i annibyniaeth a gwrthrychedd y Rheolwr Archwilio a'r cyn Arweinydd Archwilio Ariannol, sydd â chydabod a/neu deulu wedi'u cyflogi gan Gyngor Gwynedd. Gallwn gadarnhau bod y mesurau diogelu arfaethedig a nodwyd yn ein Cynllun Archwilio wedi gweithredu fel y bwriadwyd.

Asedau Isadeiladwaith

- 8 Yn gyffredin ag awdurdodau lleol eraill, mae Cyngor Gwynedd wedi manteisio ar ryddhad dros dro ar gyfer datgeliadau llai sy'n gysylltiedig ag asedau isadeiladwaith, a ganiateir yn y Diweddariad i'r Côt a Manylebau ar gyfer Côtâu Isadeiladwaith yn y Dyfodol, a Rheoliadau 2022 i Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) 2003.
- 9 Nid yw'r awdurdod wedi datgelu cost gros a dibrisiant cronedig ar gyfer asedau isadeiladwaith oherwydd bod arferion adrodd hanesyddol a diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu nad yw cost gros a dibrisiant sydd wedi cronni yn cael eu mesur yn gywir, ac ni fyddai'n cynrychioli'r sefyllfa asedau yn ffyddlon i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol.
- 10 Mae'r rhyddhadau yn rai dros dro gyda'r bwriad o ganiatáu i awdurdodau fynd i'r afael â'r diffygion gwybodaeth a pharatoi gwybodaeth gadarn i gefnogi gwerth cario

asedau seilwaith. Mae'r rhyddhadau dros dro ond yn berthnasol ar gyfer blynyddoedd ariannol hyd at ac yn cynnwys 2024-25.

- 11 Mae Arddangosyn 1 yn dangos effaith y mater hwn ar amserlen yr archwiliad.

Arddangosyn 1 – effaith materion cenedlaethol ar archwiliad eleni

Amserlen

O ystyried effaith barhaus COVID-19 a materion cenedlaethol yn ymwneud ag archwilio asedau isadeiladwaith, darparodd Llywodraeth Cymru hyblygrwydd o ran y terfynau amser ar gyfer paratoi cyfrifon a'r terfynau amser ar gyfer archwilio:

- cafodd yr amserlen ar gyfer cwblhau eich cyfrifon ei diwygio gan Lywodraeth Cymru o 31 Mai 2022 i 31 Awst 2022;
- cawsom y cyfrifon drafft ar 13 Mehefin 2022;
- newidiwyd ein dyddiad cau ar gyfer cwblhau ein harchwiliad o 31 Gorffennaf 2022 i 31 Ionawr 2023; ac
- rydym yn disgwyl i'ch adroddiad archwilio gael ei lofnodi erbyn diwedd Ionawr 2023.

Barn archwilio arfaethedig

- 12 Rydym yn bwriadu cyhoeddi barn archwilio ddiamod ar gyfrifon eleni unwaith y byddwch wedi rhoi Llythyr Sylwadau inni yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn **Atodiad 1**.
- 13 Rydym yn cyhoeddi barn archwilio 'amodol' lle mae gennym bryderon materol ynghylch rhai agweddau ar eich cyfrifon; fel arall rydym yn cyhoeddi barn ddiamod.
- 14 Mae'r Llythyr Sylwadau'n cynnwys rhai cadarnhadau y mae'n ofynnol inni eu cael gennych chi dan safonau archwilio.
- 15 Caiff ein hadroddiad archwilio arfaethedig ei nodi yn **Atodiad 2**.

Materion Arwyddocaol sy'n codi o'r Archwiliad

Camddatganiadau na gywirwyd

- 16 Isod rydym yn nodi'r camddatganiad a nodwyd gennym yn y cyfrifon, sydd wedi cael ei drafod gyda'r rheolwyr ond sy'n dal heb ei gywiro. Gofynnwn ei fod yn cael ei gywiro. Os byddwch yn penderfynu peidio â chywiro'r camddatganiad yma, gofynnwn ichi ddarparu'r rheswm dros beidio â'i gywiro ar ein cyfer yn ysgrifenedig.

Gorddatganiad credydwy'r diwedd blwyddyn (£274,000)

- 17 Yn Nodyn 21 nododd ein profion ar greddydwyr diwedd blwyddyn gamgymeriadau gwerth £274,000 lle nad oedd Cyngor Gwynedd yn gallu darparu digon o dystiolaeth i ni gael sicrwydd fod y balansau hyn yn greddydwyr dilys ar 31 Mawrth 2022.
- 18 Roedd y gwallau i gyd yn ymwneud â chredydwy'r a godwyd cyn 2021-22, ond roeddent yn dal i gael eu cydnabod fel credydwy'r tymor byr yn y cyfrifon. Nododd ein gwaith pellach gyfanswm o £3,034,000 o drafodion credydwy'r eraill diwedd blwyddyn, a godwyd cyn y flwyddyn ariannol gyfredol, a allai fod mewn perygl o gam-ddatganiad. Mae'r gwall uchaf hwn o £3,308,000 yn is na'n trothwy materol. Rydym wedi cynnwys argymhelliad i fynd i'r afael â'r mater ar gyfer 2022-23 yn Arddangosyn 4.

Camddatganiadau a gywirwyd

- 19 Roedd camddatganiadau yn y cyfrifon yn wreiddiol sydd bellach wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr. Fodd bynnag, rydym ni'n credu y dylid dwyn y rhain i'ch sylw a chânt eu nodi gydag esboniadau yn Atodiad 3.

Materion Arwyddocaol eraill sy'n codi o'r Archwiliad

- 20 Yn ystod yr archwiliad, rydym yn ystyried nifer o faterion sy'n ymwneud â'r cyfrifon ac yn rhoi gwybod ichi am unrhyw faterion arwyddocaol sy'n codi. Roedd un mater yn codi yn y meysydd hyn eleni.

Ansawdd y papurau gwaith

- 21 Er i ni dderbyn papurau gwaith perthnasol a thystiolaeth ategol arall i'n galluogi i gynnal yr archwiliad, gellid cryfhau'r gyfres o bapurau i gefnogi'r datganiadau ariannol yn well, a darparu llwybr archwilio gwell rhwng y datganiadau ariannol a'r cofnodion cyfrifyddu sylfaenol. Byddwn yn gweithio gyda'r swyddogion dros y misoedd nesaf i egluro gofyniad papurau gwaith i wella ansawdd a chysondeb y wybodaeth a gyflwynir i ni, ac i leihau nifer yr ymholiadau a'r amser a gymerwyd i gwblhau'r archwiliad.

Argymhellion

- 22 Dylai Cyngor Gwynedd gryfhau'r prosesau ar gyfer adolygu'r holl bapurau gwaith, a hynny yn y cyfnod cyn archwilio. Byddwn yn cynnal ymarfer dysgu ar ôl y prosiect gyda staff allweddol i drafod gwelliannau pellach i bapurau gwaith a phroses archwilio ar gyfer y blynnyddoedd i ddod.
- 23 Dylai Cyngor Gwynedd adolygu a chael sicrwydd dros bob balans hanesyddol, yn benodol credydwy'r, yn y Fantolen i gadarnhau eu bodolaeth.

- 24 Ceir rhagor o wybodaeth a'r argymhellion yn Atodiad 4. Mae'r rheolwyr wedi ymateb iddynt, a byddwn yn mynd ar drywydd cynnydd yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf. Os oes unrhyw gamau gweithredu heb eu cyflawni, byddwn yn parhau i fonitro'r cynnydd a'i adrodd i chi yn adroddiad y flwyddyn nesaf.

Atodiad 1

Llythyr Sylwadau Terfynol

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

26 Ionawr 2023

Sylwadau ynghylch datganiadau ariannol 2021-22

Darperir y llythyr hwn mewn cysylltiad â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol (gan gynnwys y rhan o'r Adroddiad ar Gydabyddiaeth Ariannol sy'n cael ei harchwilio) Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022 at ddiben mynegi barn ynglŷn â'u gwirionedd a thegwch a'u paratoi'n briodol.

Yr ydym ni yn cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, ar ôl gwneud yr ymholiadau a oedd yn ddigonol yn ein tyb ni, y gallwn gyflwyno'r sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau'r rheolwyr

Cyfrifoldebau

Yr ydym ni wedi cyflawni ein cyfrifoldebau am:

- baratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a Chôd Ymarfer CIPFA ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2021-22; yn benodol mae'r datganiadau ariannol yn rhoi golwg gywir a theg yn unol â hwy;
- dylunio, gweithredu, cynnal ac adolygu rheolaeth fewnol i atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a ddarparwyd

Rydym wedi darparu'r canlynol ar eich cyfer:

- mynediad llawn at:
 - yr holl wybodaeth yr ydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
 - gwybodaeth ychwanegol yr ydych chi wedi gofyn amdani gennym ni at ddiben yr archwiliad; a

- mynediad digyfngiad at aelodau o staff y penderfynoch chi fod angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt;
- canlyniadau ein hasesiad ni o'r risg y gallai'r datganiadau ariannol fod wedi'u camddatgan yn berthnasol o ganlyniad i dwyll;
- ein gwybodaeth ni am dwyll gwirioneddol neu dwyll tybiedig yr ydym ni'n ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Cyngor Gwynedd ac sy'n cynnwys:
 - rheolwyr;
 - cyflogeion sydd â rolau arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol; neu
 - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol;
- ein gwybodaeth ni am unrhyw honiadau o dwyll gwirioneddol, neu dwyll tybiedig, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a gyflëwyd gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill;
- ein gwybodaeth ni am bob achos hysbys o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol neu ddiffyg cydymffurfio tybiedig â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol; ac
- gwybodaeth am bwy yw'r holl bartïon cysylltiedig a'r holl berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig yr ydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau am y datganiadau ariannol

Mae'r holl drafodion, asedau a rhwymedigaethau wedi cael eu cofnodi yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r dulliau, y data a'r tybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i lunio amcangyfrifon cyfrifyddu, a'u datgeliadau cysylltiedig, yn briodol i gyflawni cydnabyddiaeth, mesuriad neu ddatgeliad sy'n rhesymol yng nghyd-destun y fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Rhoddwyd cyfrif priodol am berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig ac maent wedi cael eu datgelu'n briodol.

Lle cafwyd digwyddiadau ar ôl y dyddiad adrodd yr oedd yn ofynnol gwneud addasiad ar eu cyfer neu eu datgelu, mae'r holl addasiadau a datgeliadau hyn wedi cael eu gwneud.

Mae pob ymglyfreithiad a hawliad gwirioneddol neu bosibl hysbys y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol wedi cael eu datgelu wrth yr archwilydd a rhoddwyd cyfrif amdanynt ac maent wedi cael eu datgelu yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau camddatganiadau nas cywirwyd a ganfuwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unol ac ar y cyd, i'r datganiadau ariannol o'u cymryd yn eu cyfanrwydd. Ceir crynodeb o'r camddatganiad heb ei gywiro isod:

Gorddatganiad credydwyr diwedd blwyddyn (£274,000)

Mae'r camgymeriad yn y credydwyr tymor byr yn deillio o'r pwysau i gwblhau y cyfrifon mewn amserlen dynn, a hynny erbyn 31 Mai yn flynyddol. Rydym yn cydnabod bod

camgymeriad yma, ond gan nad yw'r eitemau yn rhai materol a byddai'n golygu addasu nifer o nodiadau, nid ydym wedi cywiro'r cyfrifon ar gyfer 2021/22, ond bydd hyn yn cael ei wneud yn 2022/23.

Sylwadau gan Cyngor Gwynedd

Rydym yn cydnabod bod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi cael eu trafod gyda ni.

Rydym yn cydnabod ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Cyngor Gwynedd ar 26 Ionawr 2023.

Yr ydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd pob cam y dylem fod wedi'i gymryd er mwyn ein gwneud ein hunain yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac er mwyn cadarnhau ei bod wedi cael ei chyfleu i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych chi'n ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:

Llofnodwyd gan:

Dewi Morgan
Pennaeth Cyllid

Sharon Warnes
Cadeirydd Pwyllgor Llywodraethu ac
Archwilio

26 Ionawr 2023

26 Ionawr 2023

Atodiad 2

Adroddiad archwilydd annibynnol Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer aelodau Cyngor Gwynedd

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian Parod a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisiâu cyfrifyddu arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd gan y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan Gôd Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2021-22.

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2022 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- wedi eu paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd gan y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan Gôd Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2021-22.

Sail y farn

Cynhaliâs fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (Safonau Rhyngwladol ar Archwilio (DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Cyrff y Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Disgrifir fy nghyfrifoldebau ymhellach o dan y safonau hynny yn adran cyfrifoldebau'r archwilydd wrth archwilio datganiadau ariannol fy adroddiad. Rwyf yn annibynnol ar Cyngor Gwynedd yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesebol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi ei chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod y defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith a wnaed gennyf, nid wyf wedi nodi unrhyw ansicrwydd perthnasol sy'n ymwneud â digwyddiadau nac amodau a allai, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Gwynedd i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r adeg pan awdurdodir cyhoeddiad y datganiadau ariannol.

Disgrifir fy nghyfrifoldebau a chyfrifoldebau y swyddog ariannol cyfrifol mewn cysylltiad â busnes gweithredol yn adrannau perthnasol yr adroddiad hwn.

Gwybodaeth Arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth a gynhwysir yn y Datganiad o Gyfrifon heblaw'r datganiadau ariannol a'm hadroddiad archwilydd arnynt. Y Swyddog Ariannol Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall a gynhwysir yn y Datganiad o Gyfrifon. Nid yw fy marn ar y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, oni nodir fel arall yn glir yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o sicrwydd ynghylch hynny.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn anghyson yn berthnasol â'r datganiadau ariannol neu'r wybodaeth a gafwyd yn ystod yr archwiliad, neu ei bod yn ymddangos fel arall ei bod wedi ei chamddatgan yn faterol. Os byddaf yn nodi anghysondebau perthnasol o'r fath neu gamddatganiadau perthnasol amlwg, mae'n ofynnol imi benderfynu a yw hyn yn arwain at gamddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Os byddaf, ar sail y gwaith a wnaed gennyf, yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi ei chamddatgan yn faterol, mae'n ofynnol imi adrodd y ffaith honno.

Nid oes gennyf ddim i'w adrodd yn hyn o beth.

Adroddiad ynghylch gofynion eraill

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi ei baratoi yn unol â Chod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2021-22;
- Mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu wedi ei baratoi yn unol â'r canllawiau.

Materion y byddaf yn adrodd arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni gwybodaeth a dealltwriaeth Cyngor Gwynedd a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi camddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nad oes cofnodion cyfrifyddu digonol wedi eu cadw, neu na dderbyniwyd ffurflenni cyfrifyddu digonol ar gyfer fy archwiliad oddi wrth y canghennau nad yw fy nhîm wedi ymweld â nhw;
- nid yw'r datganiadau ariannol yn cytuno â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nad wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth a'r esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol mewn cysylltiad â'r datganiadau ariannol

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad o Gyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am baratoi'r datganiad o gyfrifon, sy'n rhoi darlun gwir a theg, ac am ba bynnag reolaeth fewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog ariannol cyfrifol i allu paratoi datganiadau o gyfrifon sy'n rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall.

Wrth baratoi'r datganiad o gyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am asesu gallu Cyngor Gwynedd i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n briodol, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni thybir bod hynny'n amhriodol.

Cyfrifoldebau'r Archwilydd o ran archwilio'r datganiadau ariannol

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwiliwr sy'n cynnwys fy marn. Sicrwydd rhesymol yw lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Archwilio Rhyngwladol (DU) yn canfod camddatganiad perthnasol bob amser pan fydd yn bodoli. Gall camddatganiadau godi trwy dwyll neu wall a chânt eu hystyried yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid disgwyl yn rhesymol iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Achosion o beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau yw afreoleidd-dra, ac mae'n cynnwys twyll. Rwyf yn cynllunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau a amlinellir uchod er mwyn canfod camddatganiadau perthnasol mewn cysylltiad ag afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi'r rheolwyr, Pennaeth Archwilio Mewnol Cyngor Gwynedd a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennau ategol sy'n ymwneud â pholisïau a gweithdrefnau mewn cysylltiad â:
 - nodi, gwerthuso a chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau ac a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o beidio â chydymffurfio;
 - canfod ac ymateb i risgiau o dwyll ac a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; ac
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau.
- Ystyried gan weithredu fel tîm archwilio sut a ble y gallai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion twyll posibl. Yn rhan o'r drafodaeth hon, nodais y posibilrwydd o dwyll gyda rheolwyr yn gwrthwneud rheolaethau.

- Cael dealltwriaeth o fframwaith awdurdod Cyngor Gwynedd yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoliadol eraill y mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu ynddynt, gan ganolbwyntio ar y cyfreithiau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Gwynedd.

Yn ogystal â'r uchod, roedd fy ngweithdrefnau ar gyfer ymateb i risgiau a nodwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu datgeliadau y datganiad ariannol a phrofi dogfennau ategol er mwyn asesu cydymffurfedd â'r cyfreithiau a'r rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a chynghorwyr cyfreithiol ynghylch cyfreithiad a honiadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu;
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrth-wneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion mewn cyfnodolion ac addasiadau eraill; asesu a yw'r barnau a wneir wrth wneud amcangyfrifon cyfrifyddu yn arwydd o duedd bosibl; a gwerthuso rhesymeg busnes unrhyw drafodiadau arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i fusnes arferol.

Rwyf hefyd wedi cyfleu cyfreithiau a rheoliadau perthnasol a nodwyd a risgiau o dwyll posibl i bob aelod o'r tîm archwilio, gan barhau i fod yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Mae'r anhawster cynhenid i ganfod afreoleidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Gwynedd, a natur, amseru a graddau'r gweithdrefnau archwilio a gyflawnir yn effeithio ar y graddau y gall fy ngweithdrefnau ganfod afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd o ran archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o fy adroddiad archwilydd.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Tystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
31 Ionawr 2023

24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Atodiad 3

Crynodeb o Gywiriadau a Wnaed

Yn ystod ein harchwiliad canfuom y camddatganiadau canlynol sydd wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw yn ein tyb ni oherwydd eu perthnasedd i'ch cyfrifoldebau chi dros y broses adrodd ariannol.

Arddangosyn 3: crynodeb o gywiriadau a wnaed

Gwerth y cywiriad	Natur y cywiriad	Rheswm dros gywiro
<p>Asedau Isadeiladwaith: Ffigyrau wedi eu tynnu ar gyfer 2021- 22 £235,976,000 gwerth gros; a £67,303,000 dibrisiant cronodig.</p> <p>Ffigyrau wedi eu tynnu ar gyfer 2020- 21 £223,832,000 gwerth gros; a £61,332,000 dibrisiant cronodig.</p> <p>(dim effaith ar y Fantolen yn ei gyfanrwydd)</p>	<p>Nodyn 15 Eiddo, Offer a Chyfarpar Fel y manylir ym mharagraff 8, mae'r costau gros hanesyddol a'r balansau dibrisiant cronodig sy'n ymwneud ag asedau Isadeiladwaith wedi'u tynnu o'r cyfrifon, fel y caniateir gan y Côt a'r rheoliadau diwygiedig. Mae'r golofn Isadeiladwaith wedi'i thynnu o'r tabl yn nodyn 15 a dangosir gwerth llyfr net yr asedau isadeiladwaith ar wahân.</p> <p>Nid yw'r datgeliad ar wyneb y fantolen wedi newid o ganlyniad i'r diwygiad hwn.</p> <p>Mae naratif ychwanegol wedi'i ychwanegu at nodyn 15 mewn perthynas â'r addasiad hwn.</p>	<p>Yn gyffredin ag awdurdodau lleol eraill, mae Cyngor Gwynedd wedi manteisio ar ryddhad dros dro ar gyfer datgeliadau llai yn ymwneud ag asedau Isadeiladwaith a ddarperir gan ddiweddariad y Côt a diwygiadau 2022 i Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu) (Cymru) 2003.</p>
<p>£13,727,000</p>	<p>Nodyn 15 Eiddo, Offer a Chyfarpar Oherwydd y cynnydd sylweddol yng ngwerth eiddo ar y farchnad, ynghyd â chwyddiant uchel, gofynnwyd i bob Cyngor ailbrisio asedau lle gallai eu gwerthoedd fod wedi newid yn sylweddol oherwydd y newidiadau economaidd hyn.</p>	<p>Er mwyn adlewyrchu gwerth yr Eiddo, Offer a Chyfarpar yn gywir yn y datganiadau ariannol o ganlyniad i amrywiadau sylweddol mewn costau adeiladu o fewn 2021-22.</p>

	<p>Cwblhawyd ymarfer gan Cyngor Gwynedd yn dilyn derbyn cyfrifon drafft i adolygu gwerth Eiddo, Offer a Chrfarpar nad ydynt wedi'u cynnwys ym mhrisiad cylchol 2021-22.</p> <p>Arweiniodd hyn at gyfanswm cynnydd o £13,727,000 yng Ngwerth Llyfr Net gwerth Eiddo, Offer a Chyfarpar o fewn y Fantolen.</p> <p>Cafodd yr addasiadau hyn effaith hefyd ar y datganiad ariannol craidd a'r nodiadau amrywiol.</p>	
<p>£18,828,000</p> <p>(dim effaith gyffredinol ar y datganiadau cynradd)</p>	<p>Nodyn 15 Eiddo, Offer a Chyfarpar</p> <p>Roedd nifer sylweddol o asedau wedi'u dibrisio'n llawn yn y gofrestr asedau sefydlog ac felly'n cael eu cario heb ddim gwerth yn y cyfrifon. Fodd bynnag, er bod eu gwerth cario net yn ddim, roedd eu cost a'u cofnodion dibrisiant cronedig yn dal i gael eu cofnodi yn y cyfrifon.</p> <p>Yn dilyn adolygiad o'r asedau hyn o werth llyfr net sero, mae'r Cyngor wedi dadgydnabod £18,828,000 ychwanegol o asedau sydd bellach ddim yn weithredol.</p>	<p>Er mwyn sicrhau bod y Fantolen a'r datgeliadau Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cynnwys cofnodion sy'n ymwneud ag asedau sydd yn weithredol yn unig gan Cyngor Gwynedd.</p>
<p>£14,333,000</p>	<p>Nodyn 19 Arian a Chyferwerth Arian</p> <p>Nododd ein harchwiliad nad yw cyfrifon Cyngor Gwynedd yn adlewyrchu'r trefniadau Rheoli Trysorlys sylfaenol rhwng y Gronfa Bensiwn a'r Cyngor. Oherwydd y trefniadau hyn, roedd gordddrafft Cyngor Gwynedd yn gostwng £14,333,000, ac roedd balans y credydwy'r yn cynyddu gyda swm cyfatebol.</p> <p>Roedd yr un trefniadau mewn lle ar gyfer 20-21, a gan fod y symiau'n materol roedd angen ailddatganiad blwyddyn flaenorol gwerth cyfanswm o £12,136,000. Gwnaethpwyd datgeliadau</p>	<p>Adlewyrchu'n gywir y trefniadau rheoli trysorlys sylfaenol rhwng y Gronfa Bensiwn a Chyngor Gwynedd.</p>

	ychwanegol yn Nodyn 3 yn unol â Safonau Cyfrifo.	
Diwygiadau amrywiol i'r ffigyrau	<p>Nodyn 30 – Taliadau i Swyddogion Gwnaethpwyd diwygiadau i'r datgeliadau a ganlyn:</p> <p>30a. Tabl Tâl Uwch Swyddogion</p> <ul style="list-style-type: none"> Cafodd tri mater eu nodi yn y ffigyrau taliadau. <p>30b. Cymhareb tâl</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae'r gymhareb tâl wedi'i chywiro o 5.83:1 i 5.66:1. <p>30c. Bandio tâl dros £60,000 Diwygiadau sydd eu hangen i nifer y staff a ddatgelir fesul band cyflog:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 i gywiro gwall. Datgelwyd 4 gweithiwr ychwanegol oherwydd bod anghysondeb rhwng canllawiau Côd Cipfa a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru). Roedd hyn yn golygu bod gweithwyr ychwanegol yn bodloni'r meini prawf ar gyfer eu cynnwys. 	Er mwyn sicrhau bod y datgeliadau yn y Datganiad Ariannol ar gyfer Tâl Swyddogion yn cydymffurfio â gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Chod Ymarfer Cipfa.
£702,000	<p>Nodyn 35 Prydlesau Roedd y nodiadau prydlesi yn cynnwys £702,000 o daliadau les yn y dyfodol yn ymwneud â Chwmni Cynnal nad oedd bellach yn dderbyniadwy.</p>	Er mwyn sicrhau bod y nodyn prydlesi yn adlewyrchu taliadau prydles yr awdurdod yn y dyfodol yn gywir.
£8,172,000 (dim effaith gyffredinol ar y datganiadau cynradd)	<p>Nodyn 27 Dadansoddiad Natur Gwariant ac Incwm</p> <ul style="list-style-type: none"> £8,172,000 yn cael ei ailddosbarthu o Ffioedd, Taliadau ac Incwm Gwasanaeth Eraill, i Grantiau a chyfraniadau'r Llywodraeth oherwydd materion 	I adlewyrchu'r dosbarthiad cywir o incwm a balansau mewn nodiadau datgelu.

	amseru wrth baratoi'r papur gwaith.	
Amryw	Amryw Gwnaed nifer o addasiadau llai arwyddocaol, aiddosbarthiadau a diwygiadau naratif i'r datganiadau ariannol o ganlyniad i'n gwaith.	Er mwyn sicrhau cywirdeb y datganiadau ariannol.

Atodiad 4

Argymhellion

Rydym wedi nodi'r holl argymhellion sy'n codi o'n harchwiliad ynghyd ag ymateb y rheolwyr iddynt. Byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar y rhain y flwyddyn nesaf ac yn cynnwys unrhyw faterion sy'n weddill yn adroddiad archwilio'r flwyddyn nesaf:

Arddangosyn 4: mater yn codi 1

Mater yn codi 1 – Adolygiad o Gredydwyr Tymor Byr	
Canfyddiadau	<p>Nododd ein gwaith profi credydwyr diwedd blwyddyn fod 4 allan o 20 o drafodion a samplwyd lle nad oedd Cyngor Gwynedd yn gallu darparu digon o dystiolaeth i gael sicrwydd ynghylch eu bodolaeth ar 31 Mawrth 2022. Roedd y gwallau i gyd yn ymwneud â chredydwyr a godwyd cyn 2021-22, ond a oedd yn dal i gael eu cydnabod fel credydwyr tymor byr yn y cyfrifon.</p> <p>Mae'r gwallau a nodwyd yn ein gwaith profi yn is na'n trothwy perthnasedd. Rydym wedi cynnal gweithdrefnau archwilio pellach sydd wedi rhoi sicrwydd bod y risg o gamddatganiad sylweddol yn y boblogaeth credydwyr sy'n weddill yn isel. Canfu'r gwaith pellach hwn fod cyfanswm risg posibl o £3,308,000 o greddydwyr yn y datganiadau ariannol nad ydynt yn bodoli, ac mae £3,034,000 ohono yn ychwanegol at y gwall a gadarnhawyd o £274,000 a ddarganfuwyd yn ystod yr archwiliad sydd islaw ein trothwy perthnasedd.</p>
Blaenoriaeth	Uchel
Argymhelliad	Rydym yn argymhell bod Cyngor Gwynedd yn adolygu ei weithdrefnau cau lawr ac yn ceisio sicrhau bod dystiolaeth archwilio ddigonol a thrywydd archwilio ar gael ar gyfer yr holl drafodion credydwyr a ddatgelir yn y datganiadau ariannol.

Manteision gweithredu'r argymhelliad	Dylai hyn leihau'r risg o gamddatganiad yn y datganiadau ariannol.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y tîm rheoli	Byddem yn adolygu ein credydwyr tymor byr, gan ganolbwyntio ar y credydwyr hynny oedd wedi eu codi cyn 2021/22.
Dyddiad gweithredu	Ebrill 2023

Arddangosyn 5: mater yn codi 2

Mater yn codi 2 - gellid atgyfnerthu papurau gwaith ymhellach i ddarparu trywydd archwilio clir rhwng y cofnodion cyfrifyddu a'r datganiadau ariannol	
Canfyddiadau	Er i ni dderbyn papurau gwaith perthnasol a thystiolaeth ategol arall i'n galluogi i gynnal yr archwiliad, gellid cryfhau'r gyfres o bapurau i gefnogi'r datganiadau ariannol yn well a darparu llwybr archwilio gwell rhwng y datganiadau ariannol a'r cofnodion cyfrifyddu sylfaenol. Roedd hyn yn broblem yn arbennig i falansau dyledwyr a chredydwyr.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Cryfhau'r papurau gwaith i gefnogi'r datganiadau ariannol. Byddwn yn eich cefnogi i wneud hyn ac yn nodi gofynion y papur gwaith mewn dogfen y cytunwyd arni ar gyfer Cyflawniadau Archwilio.
Manteision gweithredu'r argymhelliad	Darparu cyfres gynhwysfawr o bapurau gwaith i gefnogi'r datganiadau ariannol a fydd yn hwyluso'r broses o gyflawni'r cyfrifon a'r broses archwilio yn effeithlon.

Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y tîm rheoli	Mae'r gyfres helaeth o bapurau gwaith wedi diwallu anghenion archwilio dros y blynyddoedd. Dim ond pan wnaed ceisiadau gwahanol/ychwanegol eleni nad oedden nhw'n cwrdd â gofynion archwilio. Ni fynegwyd hyn yn glir tan ar ôl i'r papurau gwaith gael eu paratoi a'u cyflwyno i'w harchwilio. Rydym yn hapus i gydweithio gydag Archwilio Cymru er mwyn sicrhau bod y gofynion yn cael eu bodloni.
Dyddiad gweithredu	2022-23

Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.